

جزوه درس : مدیریت مالی در ایران

فصل : دوم

مقدمه

در این فصل در رابطه با نظام مالی، تعریف نظام مالی و ارکان آن بحث می شود. در یک اقتصاد، دو بخش حقیقی و مالی وجود دارد که ناکارآمدی هر یک از این دو بخش بر کارکرد بخش دیگر اثر منفی می گذارد و تعادل باثبات و بلند مدت را دچار مشکل می کند. جهت داشتن رشد بلند مدت و مداوم در اقتصاد، نیازمند تجهیز و تخصیص بهینه منابع مالی در سطح اقتصاد ملی است که این مهم بدون کمک یک سیستم مالی کارآمد، اثربخش و گسترده امکانپذیر نیست. اگر یک اقتصاد، اقتصاد سالم و دارای رشد باشد وجود یک سیستم مالی کارآمد در توزیع مناسب سرمایه و منابع مالی نقش اساسی و مهمی خواهد داشت. در دهه های اخیر بحث تاثیر نظام مالی در تحریک و استحکام و تداوم رشد اقتصادی مورد توجه و تاکید فراوان نظریه پردازان قرار گرفته و بسیاری از آنان بر این عقیده اند که نظام مالی، تأثیر بسیار مهمی در رشد و پیشرفت اقتصادی جامعه خواهد داشت.

تکلیف حقوق این اثر متعلق به مؤسسه آموزش عالی خیر انجمن علمی مجازی نور طوبی می باشد.

هدف نظام مالی متعارف

هدف اصلی سیستم مالی، فراهم آوردن وسیله مبادله و تسهیل فرآیند قرض گیری و وام دهی بین احاد اقتصاد که دچار کمبود و مازاد مالی هستند، می باشد. به عبارتی در یک اقتصاد و یا یک جامعه و یا یک کشور واحدهایی وجود دارند که دارای مازاد منابع مالی هستند و واحدهایی وجود دارند که دارای کمبود منابع مالی هستند که این واحد می تواند یک خانوار، شخص، شرکت یا یک دولت باشد. بنابراین اگر شرایطی ایجاد شود که کسانی که دارای مازاد منابع مالی هستند بتوانند منابع مالی خود را در اختیار کسانی که دارای کمبود منابع مالی هستند قرار دهند این باعث می شود منابع مالی راکد نماند و در جای مناسب خود مورد استفاده قرار بگیرد. درحقیقت به طور ساده، نظام مالی امکانات و ساختارهای لازم را برای انتقال پس انداز از اشخاص حقیقی و حقوقی به سایر اشخاص که فرصت های سرمایه گذاری مولد فرصت های دیگری را در اختیار دارند و نیازمند منابع مالی هستند، فراهم می کند.

تکلیف حقوق این اثر متعلق به مؤسسه آموزش عالی خیر انجمن علمی مجازی نور طوبی می باشد.

ارکان نظام مالی

در تعریفی که از نظام مالی داشتیم بحث انتقال منابع مالی از افراد دارای مازاد منابع به افرادی که دارای کمبود منابع مالی هستند را توضیح دادیم.

چهار رکن اساسی نظام مالی عبارتند از:

- ۱- ابزارهای مالی: شامل اوراق قرضه، سهام، اوراق مشتقه.
- ۲- بازارهای مالی: شامل بازارهای سرمایه و بدهی، اولیه و ثانویه و غیره.
- ۳- نهادهای مالی: شامل بانک های تجاری و تخصصی، شرکت های بیمه، صندوق های بازنشستگی، شرکت های سرمایه گذاری، مؤسسات رتبه بندی، شرکت های تأمین سرمایه و غیره.
- ۴- قوانین و مقررات مالی: مانند قوانین و مقررات تجاری، قوانین مالیاتی، مباحث مقرراتی مربوط به حسابداری، قوانین بورس اوراق بهادار، قوانین ایجاد ابزارهای مالی و غیره.

تکلیف حقوق این اثر متعلق به مؤسسه آموزش عالی غیر انتفاعی مجازی نور طوبی می باشد.

تعامل بین اجزا

در تعریفی که از نظام مالی داشتیم گفتیم این نظام دارای اجزای مشخصی است که ابزارهای مالی، بازارهای

مالی، نهادهای مالی و قوانین و مقررات مالی را شامل می شد.

برای کارایی و پایداری یک نظام مالی باید تک تک اجزای آن نظام، پایدار باشند و مهم تر این که، بین آن ها

یک تعامل پویا و مناسب وجود داشته باشد.

تکلیف حقوق این اثر متعلق به مؤسسه آموزش عالی غیر انتفاعی مجازی نور طوبی می باشد.

نهاد مالی

در مباحث قبلی گفته شد نهادهای مالی شامل شرکت های بیمه، صندوقهای بازنشستگی، شرکت های تأمین سرمایه، مؤسسات رتبه بندی و تأمین سرمایه هستند.

در رابطه با دلایل وجودی نهاد مالی، مواردی را می توان ذکر کرد:

اولین مطلب، بحث هزینه های اطلاعاتی است. از نظر هزینه جمع آوری اطلاعات، نهادهای مالی نسبت به افراد، از مزیت برخوردارند.

به عنوان مثال اگر کسی بخواهد به صورت شخصی در بورس اوراق بهادار سرمایه گذاری نماید، نیازمند جمع آوری اطلاعات است که برای وی هزینه های زمانی و نقدی در بردارد ولی با توجه به اینکه یک نهاد مالی، مرکزی برای انجام امور مالی با افراد متخصص است، هزینه کمتری برای جمع آوری اطلاعات دارد.

تکلیف حقوقی این اثر متعلق به سیمه آموزشی عالی غیرانتفاعی مجازی نور طوبی می باشد.

نهاد مالی

بحث دوم راجع به ریسک نقدینگی و قیمتی است.

نهادهای مالی می توانند با استفاده از قانون اعداد بزرگ و متنوع سازی، ریسک نقدینگی و قیمتی و ریسک های دیگر را کاهش دهند.

مثلاً شخص سرمایه گذار، منابع مالی هنگفت و یا تخصص کافی ندارد. بنابراین فقط در تعداد سهام مشخص و محدودی می تواند سرمایه گذاری کند اما نهادهای مالی با توجه به اینکه منابع مالی را از افراد مختلفی جمع آوری می کنند، آن را در یک پرتفوی از دارایی های مالی سرمایه گذاری می کنند. بنابراین ریسک پرتفوی خیلی کمتر خواهد بود.

تکلیف حقوقی این اثر متعلق به سیمه آموزشی عالی غیرانتفاعی مجازی نور طوبی می باشد.

نهاد مالی

سومین بحث، تخصیص اعتبار است که این نهادهای مالی که تقسیم بندی آنها بعداً ذکر خواهد شد می توانند

نیازهای اعتباری اشخاص، بخش ها و صنایع مختلف را تأمین کنند.

بحث بعدی بحث خدمات مربوط به پرداخت است که نهادهای مالی می توانند ابزارهایی را برای خدمات

پرداخت ارائه دهند.

یکی از فعالیت هایی که نهادهای مالی انجام می دهند، ارائه مشاوره در زمینه سرمایه گذاری است، مثلاً جهت

تبدیل یک شرکت سهامی خاص به سهامی عام چه فعالیت هایی نیاز است و موارد دیگر.

کلیه حقوق این اثر متعلق به مؤسسه آموزش عالی غیرانتفاعی مجازی نور طوبی می باشد.

انواع نهادهای مالی

نهادهای مالی به ۲ دسته اصلی به نام نهادهای سپرده پذیر و نهادهای غیر سپرده پذیر تقسیم می شوند.

نهادهای سپرده پذیر شامل دو گروه اساسی از نهادها به نام نهادهای سپرده پذیر بانک ها (بانک های تجاری،

تخصصی و توسعه ای) و نهادهای سپرده پذیر غیربانک ها (اتحادیه های اعتباری، مؤسسات وام و پس انداز،

تعاونی های اعتباری).

نهادهای غیر سپرده پذیر شامل شرکت های بیمه، شرکت های سرمایه گذاری، صندوق های بازنشستگی و

شرکت های تأمین سرمایه و غیره هستند.

کلیه حقوق این اثر متعلق به مؤسسه آموزش عالی غیرانتفاعی مجازی نور طوبی می باشد.

ابزارهای مالی

ابزارهای مالی در یک تعریف ساده اسنادی مبنی بر تعهدات مالی می باشند که به ۲ دسته ابزارهای غیرقابل معامله و ابزارهای قابل معامله تقسیم می شوند.

ابزارهای غیرقابل معامله: مهم ترین ویژگی این ابزارها این است که ارتباط مستقیمی بین دارنده و صادرکننده این ابزارها وجود دارد. درحالی که در ابزارهای مالی قابل معامله، خریدار و فروشنده معمولاً یکدیگر را نمی شناسند. ابزارهای غیرقابل معامله به ۴ گروه اصلی سیرده های پس انداز، گواهی سیرده غیرقابل معامله، حساب های پس انداز بازار پول و اوراق قرضه پس انداز دولتی می باشند.

ابزارهای قابل معامله به ۳ دسته ابزارهای بازار پول، ابزارهای بازار سرمایه و ابزارهای مربوط به مشتقات و بازار مشتقات تقسیم می شوند.

مکاتبه حقوقی این اثر متعلق به مؤسسه آموزش عالی غیرانتفاعی مجازی نور طوبی می باشد.

انواع ابزارهای قابل معامله

ابزارهای بازار پول: این گروه از ابزارها دارای درجه نقدشوندگی بالا و ریسک پذیری بسیار کمی هستند.

یعنی دارنده این ابزارها هرگاه بخواهد می تواند به بازار مراجعه کرده و این ابزار را با قیمت مناسب و در کوتاه ترین زمان به پول نقد تبدیل کند.

دلیل ریسک کم این ابزارها، این است که معمولاً اکثر این ابزارها توسط یک نهاد بسیار معتبر، پشتیبانی و تعهد می شوند.

مکاتبه حقوقی این اثر متعلق به مؤسسه آموزش عالی غیرانتفاعی مجازی نور طوبی می باشد.

انواع ابزارهای قابل معامله

ابزارهای بازار سرمایه: این ابزارها نسبت به ابزارهای بازار پول دارای درجه نقد شوندگی پایین تری هستند که عموماً فاقد سررسید می باشند یا سررسید آنها بیشتر از یک سال است. در حالی که سررسید ابزارهای بازار پول از یک روز تا حداکثر یک سال می باشد.

ابزارهای بازار سرمایه به چند گروه مختلف و اصلی تقسیم می شوند:

- ۱- اوراق بهادار با درآمد ثابت که دارای برنامه پرداخت های معینی هستند و مبلغ و تاریخ هر پرداخت از قبل مشخص شده است. که شامل اوراق قرضه دولتی، اوراق قرضه سازمان های دولتی و اوراق قرضه شهرداری ها و شرکت ها و موارد دیگر می شوند.
- ۲- اوراق سهام که برخلاف اوراق بهادار با درآمد ثابت، کسانی که این اوراق را خریداری می کنند نسبت به سود و دارایی های شرکت، پس از ادای تعهدات شرکت به اوراق بهادار با درآمد ثابت، دارای حقوق و ادعا خواهند بود.

تکلیف حقوق این اثر متعلق به مدیر عامل هیئت امناء مجازی نور طوبی می باشد.

انواع ابزارهای قابل معامله

نکته: ادعای کدام یک از صاحبان اوراق قرضه (اوراق بهادار با سود ثابت) یا صاحبان سهام نسبت به سود سهام و دارایی های شرکت، مقدم است؟

پاسخ: حقوق و ادعای صاحبان اوراق قرضه (اوراق بهادار با سود ثابت) نسبت به صاحبان سهام، در الویت است (سهام، خود به دو نوع عادی و ممتاز تقسیم می شوند).

بازار اوراق مشتقه: بازاری است که انواع اوراق مشتقه و اوراقی که مشتق شده و گرفته شده از یک دارایی دیگر هستند در آن معامله می شوند.

از لحاظ علمی اوراق مشتقه معمولاً بر روی یک دارایی فیزیکی مثل طلا، نقره، نفت و غیره یا یک دارایی مالی مثل سهام، شاخص سهام، نرخ ارز، نرخ بهره و غیره صادر می شوند.

تکلیف حقوق این اثر متعلق به مدیر عامل هیئت امناء مجازی نور طوبی می باشد.

بازار مالی بیشتر اشاره به یک مکانیسم مفهومی دارد تا یک محل فیزیکی یا نوع خاصی از یک سازمان. بازار مالی ممکن است مکان نباشد.

تعریف بازار مالی: در بازار مالی ابزارهای مالی مبادله و معامله می شوند. بازارهای مالی را می توان براساس معیارهای متفاوتی تقسیم بندی کرد. مثلاً بازارهای مالی براساس سررسید به ۲ بازار پول و بازار سرمایه تقسیم می شوند.

در بازار پول، ابزارهایی مبادله می شوند که دارای سررسید کمتر از یک سال هستند.

در بازار سرمایه نیازهای بلندمدت که بیش از یک سال است تأمین می شود.

کتابخانه حقوقی این اثر متعلق به موسسه آموزش عالی غیرانتفاعی مجازی نور طوبی می باشد.

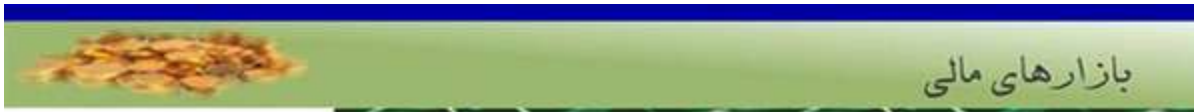
معیار دیگری به نام معیار مرحله انتشار ابزار مورد معامله داریم.

براساس این معیار، بازارهای مالی به ۲ دسته اساسی بازار اولیه و ثانویه تقسیم می شوند.

بازار اولیه بازاری است که در آن اوراق بهادار یک شرکت برای اولین بار در این بازار منتشر می شود. در حقیقت وجه مشخصه بازار اولیه این است که در این بازارها شرکت کنندگان در بازار چه پس اندازکنندگان و چه سرمایه گذاران، دارایی های مالی را مستقیماً از منابع اولیه آن خریداری می کنند.

بازار ثانویه بازاری است که معامله بر روی اوراق بهادار موجود که قبلاً انتشار یافته اند صورت می گیرد. در این بازارها قیمت اوراق بهادار براساس مکانیسم عرضه و تقاضا تعیین می شود و شرایط لازم برای تبدیل دارایی های مالی به وجه نقد، فراهم می شود.

کتابخانه حقوقی این اثر متعلق به موسسه آموزش عالی غیرانتفاعی مجازی نور طوبی می باشد.

معیار دیگر که براساس آن بازار مالی را می توان تقسیم بندی کرد، معیار قانونمندی و بحث انضباط و نظارت حاکم بر بازار است.

با توجه به این معیار، بازارهای مالی به ۲ دسته اصلی بورس های اوراق بهادار سازمان یافته و بازار فرا بورس یا بازار خارج از بورس تقسیم بندی می شوند.

بورس های اوراق بهادار سازمان یافته دارای مکان فیزیکی مشهود و قوانین و مقررات مشخصی هستند. شرکت هایی می توانند در این بازار ها سهام شان را مورد معامله قرار دهند که از شرایط مشخصی برخوردار باشند. مثل بورس نیویورک، آمریکا، بورس اوراق بهادار تهران.

اما بازار خارج از بورس در برگیرنده شبکه ای از کارگزاران و معامله گران در سرتاسر کشور است. غالباً در این بازار فعالیت هایی برای انجام معاملات اوراق بهاداری که در بورس های سازمان یافته مبادله نمی شود، در نظر گرفته می شود.

در حقیقت، قوانین و مقررات سخت گیرانه ای در آنها حاکم نیست. بنابراین شرکت های مختلف به راحتی می توانند اوراق بهادار خودشان را در این بورس ها معامله کنند. معمولاً معاملاتی که در این بازارها وجود دارد از طریق شبکه های کامپیوتری و الکترونیکی می باشد.

نکته: بخشی از این اثر متعلق به زمینه آموزش مالی غیرانتفاعی مجازی نور طوبی می باشد.